

Skogskolen

KONGERIKET NORIGS
GRUNNLOV,

GJEVI

I RIKSMØTET PAA EIDSVOLL DEN 17DE MAI 1814

OG,

MED TILFØRE AV

SAMBANDET MILLOM NORIGS RIKE
OG SVERIKS RIKE,

NÆRMARE FASTSETT PAA NORIGS UMFRAM-STORTING
I KRISTIANIA DEN 4DE NOVEMBER 1814,

MED SEINARE BRIGDE OG TILLEGG
TIL 17DE/25DE APRIL 1903.

(UMSETT PAA NYNORSK ETTER VEDTAK AV
JUSTITSDEPARTEMENTET)

KRISTIANIA
PRENTA HJAA GRØNDAHL & SØN,
1903

REVUE DE LA BIBLIOTHÈQUE
GÉNÉRALE

Grunnlov for Norigs rike.

A.

Um styringsformi og trudomen.

§ 1. Kongeriket Norig er eit fritt og sjølvstendig rike, som ikkje kann verta skift eller avhendt; det er sameint med Sverik under ein konge. Styringsformi er avgrensa og erveleg monarkisk.

§ 2. Den evangelisk-lutherske læra held ved aa vera riksreligion. Dei innbyggjaranne, som vedkjenner seg til den trui, er skyldige aa fostra upp borni sine i henne. Jesuitar vert ikkje tolde.

B.

Um den utøvande magti, kongen og kongehuset.

§ 3. Den utøvande magti er hjaa kongen.

§ 4. Kongen skal alltid vedkjenna seg til den evangelisk-lutherske trui, vara og verja henne.

§ 5. Kongen sjølv er heilag; han kann ikkje verta lasta eller tiltala. Raadet hans ber andsvaret.

§ 6. Ervefylgja er rett nedstigande, men berre paa mannssida, soleis som ho er fastsett i tronfylgjeskipnaden fraa 26de september 1810, som dei svenske riksstandi hev vedteke og kongen stadfest, og som i umskrift vert vedlagd denne grunnlovi.

Til dei, som hev erverett, vert og den ufødde rekna, og so snart han kjem til verdi, etter faren er avliden, tek han straks det romet, som høyrer seg til i ervefylgja.

Naar ein prins vert fødd, som er arvboren til Norigs og Sveriks sameinte krunur, skal namnet og fødingstidi hans verta kunngjorde fyr fyrste storting og innskrivne i moteboki.

§ 7. Er ingen arvboren prins til, kann kongen fyreslaa sin ettermann samstundes fyr Norigs storting og fyr Sveriks riksstand. So snart kongen hev sett fram forslaget, skal kvart folks riksting millom sine eigne menn velja ei nemd med rett til aa avgjera valet, um ikkje kvart folks riksting serskilt med røystfleirtal samtykkjer i forslaget fraa kongen.

Ei lov, som kongen fyreslær samstundes fyr næste storting og fyr Sveriks riksstand, gjev fyresegn um talet paa nemdarmennerne — av desse skal det vera like mange fraa kvart rike — og um framferdi ved valet. Av heile nemdi gjeng det ut ein etter lûtasting.

§ 8. Ei lov, som vert gjevi etter semje millom Norigs storting og Sveriks riksstand, gjev fyresegn um, kor gamall kongen skal vera, naar han vert myndig (lagalderen); kann dei ikkje verta samde, gjev ei nemd, som rikstingi fyr baae land vel, denne fyresegni etter skilordi ovanfyre i § 7.

So snart kongen hev naatt lagalderen, segjer han ifraa offentleg, at han er myndig.

§ 9. So snart kongen er myndig og tek ved riksstyret, gjer han denne eiden fyr stortinget: »Eg lovar og sver, at eg vil styra kongeriket Norig i samhøve med grunnlovi og loverne; so sant hjelpe meg Gud og hans heilage ord!»

Er ikkje noko storting samla paa den tidi, vert eiden skriven og nedlagd i riksradet, og kongen tek daa høgtideleg uppatt eiden paa fyrste storting, anten munnleg, elder skriftleg ved den, han dertil set.

§ 10. Naar kongen hev vorte myndig, vert han krynt og salva i domkyrkja i Trondheim paa den tid og etter den cermoni, som han sjølv fastset.

§ 11. Kongen held til i Norig ei tid kvart aar, um ikkje viktige hindringar moter.

§ 12. Kongen vel sjølv eit raad av norske borgarar, som ikkje er yngre enn 30 aar. Dette raadet skal vera samansett av tvo riksmistrar og minst sju andre raads-herrar.

Kongen skifter gjeremaali millom dei, som er i riksradet, soleis som han held tenleg. Til aa taka sæte i riksradet kann kongen, elder naar han er burte, riksmiisteren saman med riksradaarne, i usedvanlege høve tilkalla — umfram dei vanlege raadaarne — andre norske borgarar, men ingen stortingsmann.

Far og son elder tvo brør kann ikkje samstundes hava sæte i riksradet.

§ 13. Fyr den tid, kongen er burte, yverlæt han i dei høve, han sjølv segjer fyre, det indre riksstyret til den

eine riksministeren saman med minst fem av dei andre, som er i riksrådet.

Desse skal føra styringi fyr kongen og i hans namn. Dei skal ubrigdeleg fylgja baade fyresegnerne i denne grunnlovi og dei særskilde forskrifterne, som kongen i samhøve dermed gjev dei i fyresetnad. Um dei sakerne, dei soleis gjer av, skal dei i lydskyldnad senda kongen fraasegn.

Sakerne vert avgjorde ved røystgjeving; stend røysterne likt, hev riksministeren, elder um han er burte, den fyrste riksråden tvo røyster.

§ 14. [Hev halde upp aa gjelda ved grunnlovbrigde fraa 30de/30de juni 1891].

§ 15. Naar kongen held til i Sverik, skal den eine riksministeren og tvo riksrådar allstødt vera hjaa honom; dei tvo riksrådarne vert umbytte kvart aar.

Dei hev same skyldnaden og same konstitutionelle andsvaret som styringi i Norig (nemnd i § 13), og i deira nærvære aaleine skal kongen taka avgjerd um dei norske sarend.

Alle søknader fraa norske borgarar til kongen skal fyrst verta inngjevne til den norske styringi og faa hennar umtenkning, fyrr dei vert avgjorde. Til vanlegt maa ingi norsk sak verta avgjerd, utan styringi i Norig er høyrd, aa segja um ikkje viktige hindringar skulde gjera dette raadlaust.

Riksministeren maalbør sakerne og vert andsvarleg fyr det, at ekspeditionarne samstavar med dei vedtak, som er gjorde.

§ 16. Kongen skipar all offentleg kyrkjeteneste og gudsteneste, alle stemnur og møte um trdomssaker, og ser til, at dei offentlege trdomslæraranne fylgjer dei fyresegnerne, som er sette fyr dei.

§ 17. Kongen kann gjeva og taka av rettarboter um handel, toll, næringsvegar og politi; men dei maa ikkje strida mot grunnlovi og dei loverne, som er gjevne ved stortinget (etter fyresegnerne nedanfyre i §§'ne 77, 78 og 79). Dei gjeld millombils til næste storting.

§ 18. Kongen læt vanleg krevja inn dei skattarne og avgifterne, som stortinget fastset. Den norske rikskassa vert verande i Norig, og inkomurne hennar vert einast bruka til Norigs tarv.

§ 19. Kongen agtar paa, at eighedomarne og regali til staten vert bruka og styrde paa den maaten, som er fastsett ved stortinget og tenlegast fyr samfundet.

§ 20. Kongen hev i riksrådet rett til aa gjeva brotsmenn naade, naar dom hev falle. Brotsmannen hev valet,

um han vil taka mot kongens naade elder lida den straffi, han er dømd til.

I dei søksmaal, som odelstinget læt reisa ved riksretten, kann kongen taka fri fyr idømd livsstraff; annan naade kann han ikkje her gjeva.

§ 21. Kongen kaarar og kallar, etter han fyrst hev høyrst sitt norske riksraad, alle borgarlege, kyrkjelege og militære embættsmenn. Desse skal sverja, elder um dei ved lov er løyste fraa skyldnaden aa gjera eid, høgtideleg lova lydnad og truskap mot grunnlovi og kongen. Dei kongelege prinsarne kann ikkje hava borgarlege embætte.

§ 22. Riksministrarne og dei andre, som er i riksraadet, og likeins embættsmenneske ved riksraadskontori, sendemenn og konsular, dei som hev embætte som borgarleg elder kyrkjeleg yverøvrighet, hovdingar fyr regiment og andre herkorps, hovdingar i festningar og høgste hovudsmann paa herskip kann kongen gjeva avskil utan rettargang og dom, naar han fyrst hev raadført seg med riksraadet. Um dei embættsmenn, som soleis fær avskil, skal faa pension, det tek næste storting avgjerd um. Til dess fær dei hava dei tvo tredjepartarne av den løni, dei hadde.

Andre embættsmenn kann kongen berre suspendera, og dei skal daa straks verta tiltala fyr domstolarne, men dei maa ikkje verta avsette utan etter dom og helder ikkje sette i eit anna embætte mot sin vilje.

§ 23. Kongen kann gjeva ordenar til kven han finn fyr godt, til paaskyning fyr framifraa gagsverk, som maa verta kunngjorde offentleg; men ikkje annan rang og titel enn den, som fylgjer med kvart embætte. Ordenen løyser ingen fraa skyldnad og tyngslur, som er sams fyr riksborgarane, og helder ikkje gjev han nokon fyremun til riksens embætte. Embættsmenn, som hev fenge avskil i naade, fær hava den titel og rang, som dei hadde i sine embætte.

Heretter maa ingen faa nokon personleg elder blanda erveleg serrett.

§ 24. Etter eige godtykkje vèl kongen sine hoff-folk og hofftenestemenn og gjev dei avskil.

§ 25. Kongen er høgste hovding yver riksens hermagt paa land og sjo. Ho maa ikkje verta auka elder minka, minder stortinget samtykkjer. Ho maa ikkje verta yverlati til teneste hjaa framande magter; og herfolk, som høyrer framande magter til, maa ikkje utan samtykkje fraa stortinget verta inndregne i riket (minder det er herfolk til hjelp mot fiendslegt yverfall).

I fredstider maa ikkje andre enn norske herfolk hava station i Norig, og ikkje norske herfolk i Sverik. Kongen

kann likevel i Sverik hava ei norsk livvakt av friviljuge og kann fyr ei kort tid, høgst seks vikur um aaret, kalla saman dei nærmaste herfolki av krigsmagti aat baae riki til herøvingar i kva som helst av riki; men ikkje maa i noko høve fleire herfolk enn 3000 mann — alle vaapen samantalde — av hermagti til det eine riket verta inndregne i det andre riket i fredstider.

Til søkjings-krig maa Norigs landher og rofflote ikkje verta bruka, minder stortinget samtykkjer.

Den norske floten skal hava sine verv og i fredstider sine skipslæge elder hamner i Norig.

Herskipi til det eine riket maa ikkje verta mamma med sjøfolk, som høyrer det andre riket til, minder dei læt seg hyra friviljugt.

Landvernet og dei andre norske herfolki, som ikkje kann verta rekna fyr lineherfolk, maa aldri verta bruka utanfyr Norigs landskil.

§ 26. Kongen hev rett til aa kalla saman herfolk, byrja ufred og gjera fred, taka ved og segja upp millomfolkelege avtalur, senda og taka mot sendemenn.

Naar kongen vil byrja ufred, daa skal han vitra styringi i Norig um sine tankar og faa hennar umtenkning og saman med den ei fullstendig fraasegn um tilstandet til riket med omsyn til finansar og forsvarsstell med meir. Naar so er gjort, kallar kongen den norske riksministeren og dei norske riksraadane og dei svenske saman til eit serlegt riksraadsmøte og legg daa fram dei grunnar og umstende, som i dette høvet bør koma under raadleggjing; so skal og utgreidingi fraa den norske styringi um tilstandet til dette riket og sameleis ei tilsvarande fraasegn fyr Sverik verta framlagde. Um desse ting krev daa kongen deira meining, som dei kvar fyr seg skal gjeva til protokols under det andsvaret, grunnlovi set, og kongen hev so rett til aa taka og setja i verk den raadgjerd, han held mest gagnleg fyr riket.

§ 27. Alle riksraadar skal vera til stades i riksraadet, naar dei ikkje hev lovlegt forfall; og ingi avgjerd maa verta teki der, minder fleire enn helvti av raadsherrane er til stades.

I dei norske sakerne, som (etter § 15) vert avgjorde i Sverik, maa ingi avgjerd verta teki, minder anten den norske riksministeren og ein norsk riksraad, elder baae dei norske riksraadane, er til stades.

§ 28. Framlegg um embætts-utnemningar og andre viktige saker (diplomatiske saker og dei sjølvare militære kommandosakerne undantekne) skal den raadsherre, som dei

høyrer under, maalbera i riksrådet og so ekspedera sakerna i samhøve med det, som der er vedteke.

§ 29. Gjer lovlegt forfall det raadlaust fyr ein riksråd aa mōta og maalbera dei sakerna, som høyrer under honom, skal ein annan riksråd, som kongen, um han er til stades, elder, i anna fall, den som hev forsætet i riksrådet saman med dei andre riksråadarne dertil set fyr høvet, maalbera desse sakerna.

Er so mange ved lovlegt forfall hindra fraa møte, at ikkje fleire enn helvti so mange raadsherrar er til stades som det skulde, skal andre embættsmenn paa same maaten mil-lombils verta kalla til aa taka sæte i riksrådet; i so fall skal fraasegn um dette utan drygging verta send til kongen, og han avgjer, um dei skal halda ved i denne tenesta.

§ 30. I riksrådet fører dei bok yver alle sakerna, som der er fyre. Kvar den, som hev sæte i riksrådet, skyldar med fribug aa segja si meining, som kongen er skyldig til aa høyra. Men kongen hev rett til aa taka si avgjerd etter eige umdøme.

Finn nokon av raadsherrarne, at kongen tek ei avgjerd, som strider mot grunnlovi elder landsens lover, elder som and-synleg er skadeleg fyr riket, so er det hans skyldnad aa telja kraftigt ifraa og føra si meining til protokols. Den, som ikkje soleis hev bore fram motmæle, vert halden einig med kongen og er andsvarleg fyr det, so som sidan vert fastsett, og odelstinget kann setja honom under tiltale fyr riksretten.

§ 31. Alle fyresegner, som kongen sjølv gjev (militære kommandosaker undantekne), skal ein av rikministrarne medunderskriva.

§ 32. Dei vedtak, som styringi i Norig gjer, naar kongen er burte, vert gjevne i namnet til kongen og med underskrift fraa riksrådet.

§ 33. Alle framlegg um norske saker og dei ekspeditionarne, som vert gjorde i dette tilføre, vert skrivne i det norske maalet.

§ 34. Nærmaste erving til kongsstolen ber titelen krun-prins, um han er son til den kongen, som daa er. Dei andre, som er arvborne til kruna, vert kalla prinsar, og kongsdotrerne prinsessur.

§ 35. So snart trunervingen hev fyllt sitt attande aar, er han rettkomen til sæte i riksrådet, men utan røyst elder andsvar.

§ 36. Ingen prins av kongsætti hev lov aa gifta seg utan løyve fraa kongen. Gjer han imot dette, spiller han retten til Norigs krone.

§ 37. Dei kongelege prinsarne og prinsessurne skal ikkje fyr seg sjolve personleg svara fyr andre enn kongen elder den, han set til domar yver dei.

§ 38. Baade den norske riksministeren og dei tvo norske riksraadane, som fylgjer kongen, hev sæte og raadgjevande røyst i det svenske riksraadet, naar emne der vert fyrehavde, som kjem baae riki ved.

I slike saker bør dessutan umtenkning verta innhenta fraa styringi i Norig, minder sakerne krev so snøgg avgjering, at det ikkje er tid til det.

§ 39. Døyr kongen og trunfylgjaren endaa er umyndig, skal det norske og det svenske riksraadet straks koma saman og i lag kalla inn storting i Norig og riksdag i Sverik.

§ 40. Til dess rikstingi i baae land hev kome saman og skipa styringi fyr den tid, kongen endaa er umyndig, skal eit riksraad, ihopsett av like mange norske og svenske menn, styra riki etter grunnlovi fyr kvart rike.

Den norske og den svenske riksministeren, som hev sæte i dette samansette raad, kastar lût um, kven som skal hava forsætet.

§ 41. Den framferd, som §§ 39 og 40 fastset, vert og fylgd, so tidt det etter Sveriks styringsform høyrer det svenske riksraadet til som riksraad aa føra styringi.

Grunnlovsfyresegn fraa 10de november 1862/10de januar 1863 „um brigde i § 41 i grunnlovi, samanhalden med riksakti“:

I dei høve, daa det til denne tid etter Norigs og Sveriks grunnlover og riksaktfyresegner hev høyrte Norigs og Sveriks millombilsstyring til aa styra riki, fyr di kongen er hindra fraa aa føra styringi anten ved reiser utanfyre sine rike elder ved sjukdom, skal den prins, som er nærmast til kongsstolen, aa segja um han hev naatt den lagalderen, som er fastsett fyr kongen, vera millombilsstyrar med same rett, som høyrer millombilsstyring til.

Dette vedtaket skal taka til aa gjelda, um det imman neste sedvanlege storting kjem ut ei tilsvarande fyresegn i Sverik, og fraa den tid ho kjem.¹

§ 42. Um dei nærmare skilord, som er naudsynlege i dei tilfelle, som er nemnde i §§ 39, 40 og 41, fyreslær kongen fyr neste storting i Norig og riksdag i Sverik ei lov, bygd paa grunnsetningi um fullkomen jamskap millom baae riki.

§ 43. Valet paa formyndarar til aa føra styringi fyr

¹ Tilsvarande fyresegn i Sverik fraa 6te juni 1863.

den umyndige kongen vert halde etter same fyresegner og paa same maaten, som ovanfyre i § 7 er fastsett fyr val paa trunfylgjar.

§ 44. Dei, som stend fyre styringi i dei høve, som §§ 40 og 41 nemner, skal, dei norske fyr det norske stortinget, gjera denne eiden: »Eg lovar og sver, at eg vil staa fyre styringi i samhøve med grunnlovi og loverne; so sant hjelpe meg Gud og hans heilage ord!» Dei svenske gjer eid fyr Sveriks riksstand.

Er ikkje stortinget elder riksdagen samla paa den tid, vert eiden skriven og nedlagd i riksrådet og vert so teken uppatt paa neste storting elder riksdag.

§ 45. So snart riksstyringi deira er enda, skal dei til kongen og stortinget gjera rekneskap fyr henne.

§ 46. Ifall ikkje dei, som det høyrer til etter §§ 39 og 41, straks kallar saman stortinget, hev hogsterett, naar fire vikur er gjengne, den ubrigdelege skyldnaden paa seg aa kalla det saman.

§ 47. Korleis den umyndige kongen skal verta oppfostra, vert fastsett paa den maaten, som er fyresagd i §§ 7 og 43, aa segja um ikkje far hans hev late etter seg nokor skriftleg fyresegn um det.

Det bør vera ubrigdeleg regel, at den umyndige kongen fær fullnøjeleg opplæring i det norske maalet.

§ 48. Hev kongsetti døytt ut paa mannsida, og ingen trunfylgjar er kaara, daa skal ei ny kongsett verta vald etter fyresegnerne i § 7. I millomtidi vert den utøvande magti skipa etter 43de §.¹

C.

Um borgarrett og den lovgjevande magti.

§ 49. Følket utøver den lovgjevande magti ved stortinget, som er skipa i tvo ting, eit lagting og eit odelsting.

§ 50. Valrett hev dei norske borgaranne, som hev fyllt 25 aar, hev vore busitjande i landet i 5 aar og eig heime der.

§ 51. Fyresegner um manntalsforsla og um innskrivning i manntalet av dei, som hev valrett, vert gjevne ved lov.

§ 52. Valretten vert suspendera fyr den, som
a. vert sett under offentleg tiltale fyr misgjerningar, som kann draga etter seg tap av valretten;

¹ Naar det her er vist til § 43 i staden fyr til § 40, so er dette berre ei misskriving av redaktionsnemdi ved umfram-stortinget i 1814.

- b. vert umyndiggjord;
- c. gjev upp buet elder gjer buslit, so lengje buet hans stend under skifteretten;
- d. fær hjelp hjaa fatigstellet elder i det siste aaret fyre valet hev havt slik hjelp.

§ 53. Valretten gjeng tapt fyr den, som

- a. vert domfeld fyr misgjerningar, i sambøve med fyreseger um dette i lov;
- b. utan løyve fraa styringi gjeng i teneste hjaa framand magt;
- c. vinn borgarrett i framandt rike;
- d. vert yverford, at han hev kjøpt royster, selt si eigi royst elder valt paa meir enn eitt valting.

§ 54. Valting og valmannsting vert haldne tridje kvart aar. Dei skal vera fraa-seg-gjorde, innan september maanad er ute.

§ 55. Valtingi vert styrde paa den maaten, som vert fastsett ved lov. Valstyret gjer av tvistemaal um valrett gjenom orskurd, som kann verta innanka fyr stortinget.

§ 56. Fyrr vali byrjar, skal formannen i valstyret lesa upp høgt §§ 50—64 i grunnlovi.

§ 57. I kjøpstaderne vèl dei ein valmann fyr kvar 50 innbyggjarar, som hev valrett.

Desse valmennerne kjem so saman seinast aatte dagar etter paa ein stad, som øvrigheiti fastset, og vèl anten seg-imillom elder millom dei andre borgaranne, som i valfylket hev valrett, [fjordeparten av sitt eige tal til aa mōta og taka sēte paa stortinget, soleis: at 3 til 6 vèl ein, 7 til 10 tvo, 11 til 14 tri, 15 til 18 fire, som er det hōgste talet, nokon by kann senda.

Hev ein kjøpstad færre enn 150 innbyggjarar, som hev valrett, sender han valmennerne sine til nærmaste kjøpstaden, der dei rōyster saman med valmennerne fraa denne kjøpstaden; baare kjøpstader er daa eitt valfylke].¹

§ 58. I kvart prestegjeld paa landet vèl dei innbyggjaranne, som hev valrett, valmenn i tilhøve til sitt tal soleis: upptil 100 vèl ein, 100 til 200 tvo, 200 til 300 tri, og so framleides etter same høve.

Desse valmennerne kjem saman seinast ein maanad etter paa ein stad, som amtmannen fastset, og vèl daa anten seg imillom elder millom dei andre, som hev valrett i amtet, [tiandeparten av sitt eige tal til aa mōta og taka sēte paa stortinget, soleis: at 5 til 14 vèl ein, 15 til 24 tvo, 25 til 34 tri, 35 elder fleire fire, som er det største talet].¹

Den, som hev vore riksmīnister elder riksrāad, kann verta vadd til tingmann jamvel i valfylke, der han ikkje hev

¹ Det, som stend millom hakar, hev halde upp aa gjelda ved grunnlovfyresegn fraa 2dre mai/6te juni 1878.

valrett, aa segja um han elles er valfør og ikkje alt vald til tingmann fraa noko anna valfylke. Men ikkje noko valfylke kann paa ei og same tid hava meir enn ein tingmann vald millom andre enn dei valføre borgaranne i valfylket.

Grunnlovfyresegn fraa Ade|22de november 1902, som er sett i staden fyr §§ 1 og 2 i grunnlovfyresegn fraa 2dre mai|6te juni 1878 um brigde i §§ 57 og 58 i grunnlovi:

§ 1. Talet paa stortingsmennerne, som kjøpstaderne skal velja, vert sett til ni og tretti. Av desse vèl, til dess annleis vert fastsett ved grunnlov, Aalesund og Molde ein ihop, Arendal og Grimstad ein ihop, Bergen fire, Breivik ein, Kristiania, Hønefoss og Kongsvinger fire ihop, Kristiansand tvo, Kristiansund ein, Dramn tvo, Flikkefjord ein, Fredrikshall ein, Fredrikstad ein, Hamarfest, Vardøy og Vatsøy ein ihop, Haugesund ein, Holmestrand ein, Kongsberg ein, Kraakerøy ein, Lørvik og Sandefjord ein ihop, Littlehamar, Hamar og Gjøvik ein ihop, Moss og Drøbak ein ihop, Porsgrunn ein, Sarpsborg ein, Skien ein, Stavanger tvo, Trumsoy og Bodøy ein ihop, Trondheim og Levang fire ihop, Tunsberg ein og Risøyr ein.

Naar ein kjøpstad, som ikkje er nemnd her, hev femti elder fleire innbyggjarar med valrett, kjem han til aa høyra under valfylket til den kjøpstaden, som ligg nærmast. Det same gjeld um kjøpstader, som heretter vert bygde. Ein kjøpstad, som er komen til aa høyra under kjøpstad-valfylke, vèl serskild valmann, um han so skulde faa færre enn femti innbyggjarar, som hev valrett. Ein kjøpstad, som er eit valfylke fyr seg sjølv, vèl ikkje i noko høve færre enn tri valmenn.

§ 2. Talet paa stortingsmennerne, som landsbygderne skal velja, vert sett til aatte og sytti. Av desse vèl, til dess annleis vert fastsett ved grunnlov, Akershus amt fem, Nordre Bergenhus amt fem, Søre Bergenhus amt fem, Kristians amt fem, Finnmark amt tvo, Heidmark amt fem, Nordlands amt fem, Romsdals amt fem, Stavanger amt fem, Trumsoy amt tri, Søre Trondheims amt fem og dei sju andre amti i riket kvar sine fire.

§ 3. Dei fyresegnerne i §§ 57 og 58 i grunnlovi, som stend i strid med denne grunnlovfyresegn, og grunnlovfyresegnerne fraa 26de november 1859 og 26de mai 1866 um brigde i §§ 57 og 58 i grunnlovi vert hermed sette ut av kraft.

§ 59. Dei fyresegnerne, som er fastsette i §§ 57 og 58, gjeld til næste storting. Syner det seg daa, at det er fleire elder færre stortingsmenn fraa kjøpstaderne enn tridje-

parten fraa heile riket, bør stortinget, til rettesnor fyr fram-tidi, brigda desse fyresegnerne so, at talet paa stortingsmennerne fraa kjøpstaderne og fraa landet høver som ein til tvo.

§ 60. Veljeføre borgarar, som er i riket, men som ikkje kann mota fyr skuld sjukdom, herteneste elder ama lovlegt forfall, kann senda røysterne sine i brev til dei, som styrer valtingi, fyrr desse er fraa-seg-gjorde.

Um og i kva former veljeføre borgarar, som er utanfyre riket, kann faa løyve til aa senda valsetlarne sine i brev til dei, som styrer valtingi, det vert avgjort ved lov.

§ 61. Ingen kann verta vald til stortingsmann, fyrr han er 30 aar gamall og hev aatt heime i riket i 10 aar.

§ 62. Dei som er i riksradet, og dei som hev embætte ved riksradskontori elder er tenestemenn ved hoffet elder fær pension der, kann ikkje verta valde til stortingsmenn.

§ 63. Kvar den, som vert vald til stortingsmann, er skyldig aa taka mot valet, minder han er kaara etter § 58, siste leden, elder hev forfall, som valmennerne ved orskurd finn lovlegt; orskurden kann verta undergjeven stortingsavgjerd. Den som hev møtt som tingmann paa alle tri sedvanlege storting i ein valbolck, er ikkje skyldig aa taka mot val til neste storting. Vert ein stortingsmann hindra ved lovlegt forfall, so han ikkje møter paa stortinget, daa møter i hans stad den, som næst honom hev dei fleste røysterne, elder den valde varamannen, um valmannstinget hev halde serskilt varamannsval.

§ 64. So snart stortingsmennerne er valde, fær dei ei fullmagt, som amtmannen paa landet og magistraten i kjøpstaderne og alle valmennerne skriv under til vitnemaal um, at stortingsmennerne er kaara paa den maaten, som er fyresagd i grunnlovi.

Stortinget avgjer, um desse fullmagterne er lovlege.

§ 65. Stortingsmennerne hev rett til vederlag av rikskassa fyr ferdakostnaden til stortinget og derifraa og fyr opphaldet i den tid, dei er paa stortinget.

§ 66. Stortingsmennerne er, paa ferdi til stortinget og derifraa og medan dei er paa stortinget, undantekne fyr personleg hefting, minder dei vert gripne i offentlege brots-gjerningar; og helder ikkje kann dei utanfyre stortinget verta dregne til andsvar fyr dei meiningar, som dei i stortinget hev bore fram. Etter den skipnaden, som der er vedteken, er kvar og ein skyldig aa retta seg.

§ 67. Dei som er valde til stortingsmenn paa den

maaten, som no er sagt, er tilsaman kongeriket Norigs storting.

§ 68. Stortinget kjem vanleg saman den fyrste yrkedagen etter den 10de oktober kvart aar; hovudstaden er møtestad, minder kongen fyr skuld usedvanlege umstende, soleis fiendslegt innfall elder fengjande sykje, vèl ein annan kjøpstad i riket til møtestad. Dette maa daa verta kunngjort i tide.

§ 69. I serhøve hev kongen rett til aa kalla saman stortinget til ei onnor tid enn den vanlege. Kongen sender daa ut ei kunngjering, som bør vera lyst i kyrkjerne i alle stiftsbyarne minst fjortan dagar fyrr stortingsmønnenne skal møta paa den fastsette staden.

§ 70. Eit slikt umfram-storting kann kongen løysa upp, kva tid han finn fyr godt.

§ 71. Stortingsmønnenne stend i umbodet tri samfelde aar baade ved dei sedvanlege stortingi og ved dei umfram-stortingi, som vert haldne i denne tid.

§ 72. Vert eit umfram-storting halde endaa paa den tid, som eit sedvanlegt storting skal byrja, vert umfram-stortinget oppløyst, fyrr det sedvanlege stortinget kjem saman.

§ 73. Stortinget vèl ut fjordeparten av tingmønnenne til sæte i lagtinget; dei andre tri fjordepartarne er odels-tinget. Utvalet vert gjort paa fyrste sedvanlege storting etter nytt val, og lagtinget vert so verande ubrigda paa alle storting i valbolken, minder det skulde vera avgang; daa vert romet utfyllt ved serskilt val.

Kvart ting held sine møte serskilt og vèl sin eigen præsident og sin eigen sekretær. Ikkje noko av tingi kann verta halde, minder dei tvo tridjepartarne av vedkomande tingmenn er til stades.

§ 74. So snart stortinget hev skipa seg, opnar kongen elder den, han dertil kallar, tinget med ei tale og segjer ifraa um tilstandet til riket og um dei emne, som han serleg ynskjer aa faa stortinget til aa gjeva agt paa. Naar kongen er til stades, maa det ingi raadleggjing vera.

Naar stortinget er opna, hev riksministrarne og riksraadarne rett til aa møta i stortinget og i baare tingdeilderne, og tilliks med tingmønnenne, men utan rett til aa røysta, vera med i raadleggjingarne um dei saker, som er fyre, aa segja um ikkje møtet er fyr stengde dører; vert eit møte halde fyr stengde dører, hev dei denne retten, berre naar vedkomande ting gjev løyve til det.

§ 75. Det høyrer stortinget til:

a. aa gjeva lover og taka av lover; aa leggja paa skattar,

avgifter, toll og andre offentlege tyngslur, men desse gjeld ikkje lenger enn til fyrste april aaret etter eit nytt sedvanlegt storting er kome saman, minder dette gjer nytt vedtak um dei;

b. aa taka upp rikslaan;

e. aa hava tilsyn med riksens pengestell;

d. aa loyva dei pengesumarne, som er naudsynlege til riksutgifterne;

e. aa fastsetja, kor mykje det kvart aar skal verta utbetala kongen til hans hoffhald; og aa fastsetja loni til kongehuset, men denne loni maa ikkje vera i faste eigedomar;

f. aa faa seg fyrelagd moteboki fraa styringi i Norig, likeins alle offentlege fraasegner og brevskapar (dei sjolvare militære kommandosakerne undantekne) og rettkjende avskrifter elder utdrag av dei bøkernes, som er førde hjaa kongen ved den norske riksmiisteren og dei tvo norske riksraadarne, som held til i Sverik, elder dei offentlege brevskaparne, som der er framlagde;

g. aa faa fraasegn um dei avtalurne, som kongen paa riket sine vegner hev gjort med framande magter, so nær som loynlege artiklar; men desse maa ikkje strida mot dei artiklarne, som er offentlege;

h. aa kunna krevja kven som helst til aa mota fyr seg i rikssaker — kongen og kongehuset undantekne —; dette undantaket gjeld likevel ikkje dei kongelege prinsarne, um so er dei hev embætte;

i. aa gaa igjenom listurne yver millombils løner og pensionar og i desse gjera dei brigde, som det finn turvande;

k. aa velja fem ettersynsmenn, som kvart aar skal gaa igjenom riksrekneskaparne og kunngjera utdrag av desse paa prent; riksrekneskaparne skal difyr verta gjevne til desse ettersynsmennerne innan seks maanader etter utgangen av det aar, som stortinget hev gjeve sine pengeløyvingar fyr;

l. aa gjeva innlendingsrett til framande.

§ 76. Alle lovforslag skal fyrst verta fyrehavde paa odelstinget; odelstingmennerne elder styringi ved ein riksraad hev forslagsrett.

Naar odelstinget hev vedteke eit lovforslag, vert det sendt til lagtinget, som anten godkjenner elder vrakar det, og i siste fall vert forslaget sendt tilbake til odelstinget med merknader. Odelstinget raadlegg um desse og kann so anten leggja burt lovforslaget elder senda det paa nytt til lagtinget med brigde elder utan.

Naar eit forslag fraa odelstinget tvo gongjer hev vore fyrelagt lagtinget og andre gongen vorte sendt tilbake fraa dette med avslag, held heile stortinget sammote, og forslaget vert daa vedteke, dersom det fær tvo tridjepartar av røysterne.

Imillom kvar slik fyrehaving maa det i det minste gaa tri dagar.

§ 77. Naar lagtinget elder og stortinget i sammote hev godkjent eit vedtak, som odelstinget hev gjort, vert det sendt til kongen, um han er til stades, og elles til den norske styringi med søknad um, at det maa faa kongeleg stadfesting.

§ 78. Samtykkjer kongen i vedtaket, gjev han det si underskrift, og det vert daa lov.

Samtykkjer han ikkje i vedtaket, sender han det tilbake til odelstinget med dei ord, at han, som no det stend, ikkje finn det tenlegt aa stadfesta det. I so fall maa ikkje det stortinget, som daa er samla, fyreleggja kongen vedtaket oftare.

§ 79. Hev tri sedvanlege storting, ihopsette etter tri val i rad og aatskilde ved minst tvo sedvanlege storting, gjort eit og same vedtak utan brigde og utan at noko storting i tidi millom fyrste og siste vedtaking hev gjort eit ulikt vedtak, og det daa vert kongen fyrelagt med dei ord, at hans majestet ikkje vil negta stadfesting paa eit vedtak, som stortinget held fyr gagnlegt etter den aalvorlegaste raadleggjing, so vert det lov, endaa um kongen ikkje gjev stadfesting, innan stortinget skilst.

§ 80. Stortinget vert verande saman, so lengje det finn det naudsynlegt, men ikkje lenger enn tvo maanader utan løyve fraa kongen. Naar det hev fullenda sine gjeremaal elder hev vore saman den fastsette tidi, og kongen daa segjer det ute og enda, tek han si avgjerd um dei vedtak, som ikkje alt er avgjorde, so at han anten stadfester elder vrakar dei. Alle dei, som han ikkje serleg godkjenner, vert haldne fyr vraka.

§ 81. Alle loverne vert utferde i det norske maalet og (dei etter § 79 undantekne) i namnet til kongen, under Norigs riks-innsigle og med desse ord: »N. N. gjer kunnigt: at oss hev vorte fyrelagt vedtak fraa stortinget, fraa dagetal, lydande so: (her kjem vedtaket). Di hev me godkjent og stadfest, liksom me hermed godkjenner og stadfester dette vedtaket som lov under vaar hand og riksens innsigle.»

§ 82. Kongeleg stadfesting krevst ikkje

a. til fraasegn fraa stortinget um, at det er samla som storting etter grunnlovi;

- b. til vedtak, som stortinget gjer um sitt indre styre;
- c. til vedtak, som stortinget gjer, naar det godkjenner elder vrakar fullmagterne til stortingsmenn, som hev mott fram;
- d. til vedtak, som stortinget gjer, naar det stadfester elder vrakar orskurdar um val-tvistemaal;
- e. til vedtak fraa stortinget um innlendingsrett fyr framande;
- f. og endeleg til vedtak fraa odelstinget um tiltale mot riksradaar elder andre.

§ 83. Stortinget kann hjaa høgsterett krevja utgreiding um rettslege emne.

§ 84. Stortinget held sine møte fyr ustengde dører, og det som er fyre skal verta kunngjort paa prent, so nær som i dei tilfelle, daa noko anna vert vedteke med røystefleirtal.

§ 85. Den, som lyder eit paabod, som hev til maal aa skipla fridomen og trygdi til stortinget, han er saka i fedralandssvik.

D.

Um den dømande magti.

§ 86. Lagtinget saman med høgsterett er riksretten; han er fyrste og siste domstolen i dei sakene, som odelsstinget reiser anten mot riksradaadmenn elder domarar i høgsterett fyr embættsbrot, elder mot stortingsmenn fyr brots-gjerningar, som dei vert saka i som stortingsmenn.

I riksretten hev præsidenten i lagtinget forsætt.

§ 87. Den, som er tiltala, kann utan aa nemna nokon grunn skjota ut upptil tridjeparten av dei, som sit i riksretten, men det maa ikkje verta mindre enn femtan mann i retten.

§ 88. Høgsterett dømer som siste domstol. Han maa ikkje vera skipa av færre enn formannen og seks meddomarar.

Den aatte og aattiande paragrafen i grunnlovi skal ikkje vera til hinder fyr det, at straffesaker i samhøve med lov vert avgjorde fyr ollo, utan at dei kjem fyr høgsterett.

§ 89. I fredstider er høgsterett saman med tvo høge officerar, som kongen set til meddomarar, andre og siste domstolen i alle dei krigsrettssaker, som gjeld anten liv elder ære elder fridoms tap fyr lengre tid enn tri maanader.

§ 90. Høgsterettsdomarne kann ikkje i noko høve verta paaanka elder undergjevne gjensyn.

§ 91. Ingen kann verta kalla til hogsterettsdomar, fyrr han er 30 aar gamall.

E.

Ymse fyresegner.

§ 92. Til embætte i staten maa berre verta utnemnde norske borgarar, som talar landsens maal og

- a. anten er fødde i riket av foreldre, som daa var norske riksborgarar;
- b. elder er fødde i framande land av norske foreldre, som paa den tid ikkje var riksborgarar i noko anna land;
- c. elder som heretter bur i riket i 10 aar;
- d. elder som stortinget gjev innlendingsrett.

Likevel kann andre verta sette til lærarar ved universitetet og dei lærde skularne, til lækjarar og til konsular paa framande stader.

Ingen maa faa embætte som yverøvrighet, fyrr han er 30 aar gamall, elder som magistrat, underdomar elder fut, fyrr han er 25 aar gamall.

Berre den, som vedkjenner seg til riksreligionen, kann vera med i kongsrådet. Um dei andre embætti vert naudsynlege fyresegner gjevne ved lov.

I kva mún kvinnur, naar dei elles fyller dei vilkaar, grunnlovi set fyr menn, skal kunna faa embætte, det vert fastsett ved lov.

§ 93. Norig svarar ikkje fyr onnor riksskuld eun si eigi.

§ 94. Ei ny aalmenn borgarleg lovbok og ei straffelovbok skal dei gjeva ut paa fyrste, elder um det er raadlaust, so paa andre sedvanlege storting. Dessimillom stend dei loverne, som no gjeld i landet, ved lag, aa segja um dei ikkje strider mot denne grunnlovi elder mot millombils rettarbøter, som i millomtiði vert gjevne.

Dei faste skattarne, som no er, stend likeins ved lag til neste storting.

§ 95. Løyvbrev um undantaking fyr lovi, um trygd mot personleg hefting, um utsetjing med skuldbetaling elder um oppreisnad maa ikkje verta gjevne, naar den nye aalmenne lovi hev teke til aa gjelda.

§ 96. Ingen kann verta dømd utan etter lov elder straffa utan etter dom. Pinlegt forhøyr er ulovlegt.

§ 97. Ingi lov maa faa tilbakeverkande kraft.

§ 98. Sportlarne til retts-tenestemennerne maa ikkje verta tyngde med avgifter til rikskassa.

§ 99. Ingen maa verta sett fast utan i dei tilfelle, som loverne nemner, og paa den maaten, som dei byd. Fyr grunnlaus arrest elder ulovlegt opphald stend vedkomande den til andsvar, som er fengsla.

Ifall nokor samkome skulde skipla den offentlege ro og ho ikkje straks skilst aat, so snart den borgarlege styremagti tri gongjer hev lese upp høgt fyr henne dei stykki i landslovi, som gjeld uppreist, kann hermagt verta bruka; elles hev riksstyringi ikkje rett til aa bruka hermagt mot riksborgaranne utan etter dei former, som i loverne er fyresagde.

§ 100. Prentefridom skal det vera. Ingen kann verta straffa fyr noko skrift, som han hev late prenta elder gjeva ut, kva innhald det so skulde hava, minder han med vilje og openberrleg anten sjølv hev vist elder eggja andre til ulydnad mot loverne, vanvyrdnad mot trudomen, mot sedugskap elder dei konstitutionelle magterne, motstand mot deira fyresegner, elder hev kome med range og ærekrenkjande skuldingar mot nokon. Frimodige ytringar um riksstyret og um kva ting som helst elles er lovlege fyr kvar og ein.

§ 101. Heretter maa ingen faa slike serrettar, som legg nye og stendige band paa næringsfridomen.

§ 102. Hus-ransakingar er ulovlege, so nær som i strafferettslege tilfelle.

§ 103. Ingen, som heretter gjer buslit, fær fristad.

§ 104. Jord og bulut kann ikkje i noko tilfelle verta forbrotne.

§ 105. Krev landsens tarv, at nokon lyt gjeva fraa seg rørleg elder fast eigedom til offentlegt bruk, skal han faa fullt vederlag av rikskassa.

§ 106. Kjøpesumar og innkomur av det gods, som er kyrkja og presteskapet beneficera, skal ikkje verta bruka til anna enn til bate fyr kyrkje og presteskap og til aa fremda opplysningi. Midelen til milde stiftingar skal berre verta bruka til deira eige gagn.

§ 107. Odels- og aassetesretten maa ikkje verta avteken. Korleis han skal staa ved lag til største nytte fyr landet og meste gagn fyr landsfolket, um det fastset fyrste elder andre storting dei nærmare vilkaar.

§ 108. Greivskap, baroni, stamhus og fideikommiss maa ikkje heretter verta grunnlagde.

§ 109. Kvar borgar i riket er i regelen like skyldig til aa verna um fedralandet ei viss tid, utan umsyn til stand elder middel.

Korleis denne grunnsetningi skal verta gjennomförd, kva undantak ho bør hava, og um det er landsgagnlegt, at

verneskyldnaden held upp med det 25de aaret, vert yverlate til fyrste sedvanlege storting aa taka avgjerd um, naar ei nemd fyrst hev fenge til vegar alle opplysningar. Til dess stend dei fyresegnerne, som no gjeld, ved lag.

§ 110. Norig held ved aa hava sin eigen bank og sitt eige penge- og myntstell; korleis desse ting skal verta skipa, vert fastsett ved lov.

§ 111. Norig hev rett til aa hava sitt eige handelsflagg. Orlogsflagget vert eit unionsflagg.

§ 112. Viser røynsla, at denne grunnlovi fyr kongeriket Norig treng brigding i noko stykkje, skal forslaget um brigde verta framsett paa fyrste sedvanlege storting i ein valbolc og kunngjort paa prent. Men det er fyrst eit av dei sedvanlege storting i næste valbolc, som det høyrer til aa avgjera, um brigdingsforslaget bør verta vedteke elder ei. Og aldri maa eit slikt brigde strida mot grunnsetningarne i denne grunnlovi, men einast gaa ut paa slike tiljamningar i ein-skilde fyresegner, som ikkje brigdar aandi i denne riksskipnaden, og maa dei tvo tridjepartarne av stortinget vera samde um eit slikt brigde.

Depotbiblioteket

77sd 69 737